

TIMELESS

Smernice za izobraževalce odraslih

*Kako uporabiti učno
gradivo razvito v
projektu TIMELESS*

KAJ MORAJO VEDETI IZOBRAŽEVALCI ODRASLIH

Smernice za izobraževalce odraslih glede uporabe
učnega gradiva razvitega v PROJEKTU TIMELESS

Maj, 2022

KAZALO VSEBINE

UVOD	4
POSLUŠANJE	6
BRANJE	9
GOVOR	10
PISANJE	14
BESEDA BREZ ZAKLJUČKA	156

UVOD

Te *Smernice za izobraževalce odraslih* govorijo o starejših, ki se učijo, ki pridobivajo jezikovne spretnosti in se hkrati seznanjajo z elementi nesnovne kulturne dediščine evropskih in/ali njihovih lastnih držav. Opisi/zgodbe o nesnovni kulturni dediščini starejšim ponudijo učne kontekste in možnosti za pridobivanje štirih jezikovnih spretnosti. Pridobivanje jezikovnih spretnosti poteka v družbenih kontekstih, povezanih z zunanjimi (tujimi), pa tudi njihovimi lastnimi skupnostmi. Možnosti učenja, ustvarjene v različnih pa tudi v podobnih kulturnih ali družbenih kontekstih, spodbujajo učenje in pridobivanje jezikovnih spretnosti. Raznolikost in podobnosti vodijo v primerjanje, ki lajša učenje.

Učne priložnosti in jezikovne spretnosti

Učitelji tujih jezikov, ki delajo s starejšimi, lahko za njih ustvarijo priložnosti za pridobivanje jezikovnih spretnosti, te pa je mogoče kategorizirati kot produktivne/aktivne ali receptivne pasivne spretnosti. Občasno je treba produktivne/aktivne spretnosti nadomestiti z receptivnimi/pasivnimi spretnostmi in obratno, da bi učeči se starejši lahko ostali zbrani in bi se njihov razpon pozornosti podaljšal.

V teh *Smernicah za izobraževalce odraslih* obravnavamo vse štiri jezikovne spretnosti, torej *produktivne spretnosti* (govor in pisanje) ter *receptivne spretnosti* (poslušanje in branje). Te so umeščene v izobraževalni proces, kjer potekata tako poučevanje kot učenje. Produktivne/aktivne spretnosti pomenijo večinoma posredovanje informacij, ki jih govorec poda bodisi v govorni bodisi v pisni obliki. Produktivne/aktivne spretnosti so podprte z receptivnimi /pasivnimi spretnostmi. Brez njih ne bi obstajale ali bi bile revnejše.

Spretnosti poslušanja

Poslušanje (in opazovanje) pomaga ponotranjiti besede, strukture jezika in dikcijo, ki nosi sporočilo. Dikcija pomeni skrben izbor besed, ki vzpostavljajo glasovni slog. Torej, dovolite svojim starejšim študentom, da poslušajo čim dlje! Pri učenju tujega jezika so običajno na prvem mestu receptivne veščine in tem mora slediti praktična

uporaba produktivnih veščin. Če učnemu procesu manjka katera od njih, končni rezultat ni zadovoljiv. Pasivne jezikovne spretnosti starejših študentov ne silijo, da bi kaj dejavno počeli.

Bralne veščine

Pasivno poslušanje in branje vodita v aktivno uporabo slovničnih struktur, besednih seznamov, slišanih in ponavljajočih se zvokov tujega jezika. Vaši starejši študenti lahko preberejo zgodbe/opise nesnovnih kulturnih enot. Cilj branja teh besedil je razumevanje ali povzetek pomena, včasih s pomočjo grafikonov, diagramov, zgodb ali vprašanj, kot so kdo, kaj, kje, kdaj, zakaj, kako, itd.

Govorne veščine

Govorne veščine lahko podpirajo različne sloge učenja, kot so formalni, naključni, neformalni slog učenja itd. Temeljijo na situacijah, okoliščinah, kjer je pomembno, kdo govori, o čem govori in s kakšnim namenom govori. Govor je eden temeljnih ciljev učenja angleščine ali katerega koli drugega jezika kot tuji jezik.

Spretnosti pisanja

Izobraževalci starejših, ki si ne želijo, da bi se njihovi starejši študenti dolgočasili, morajo uporabljati veliko različnih pisnih dejavnosti. Veščine pisanja so produktivne veščine, učeči se so lahko bolj ali manj uspešni pri pisanju, vendar jih ne bi smeli nikoli odvrčati od pisanja. Učitelji morajo nenehno iskati vse bolj učinkovite dejavnosti, da zadostijo potrebam svojih starejših študentov in sprožijo njihove produktivne spretnosti.

Poslušanje

Poslušanje mora biti dejavno, pa vendar v mnogih jezikovnih študijskih skupinah starejši študenti samo sedijo in poslušajo. Prav nič ne nastane iz znanja, ki jim je bilo posredovano v poslušanje. Zaradi pasivnega poslušanja kmalu izgubijo zanimanje. Če od svojih starejših študentov zahtevate, da naj nekaj naredijo iz poslušanja, če jim omogočite, da so dejavni, jim je ta proces bolj zanimiv. V nadaljevanju je nekaj načinov, kako narediti iz svojih starejših študentov dejavne poslušalce.

Pred poslušanjem

Da bi bili starejši študenti pripravljeni poslušati, morajo, še preden prisluhnejo zgodbi, opraviti nekaj pripravljalnih dejavnosti.

Pridobivanje okvirnega znanja o posamezni temi

Najprej izberite zgodbo iz *Digitalne knjige Skrita kultura*, ki bi jo želeli prebrati starejšim študentom. Pred poslušanjem velja ustvariti nekaj okvirnega znanja o temi vaše zgodbe. Pred branjem zgodbe študente prosite, da naj razmislijo o tem, kaj je v njihovi kulturi povezano z dano temo. Prosite jih tudi, da naj o tej temi in lastni kulturi spregovorijo. Da bi lahko obravnavali temo izbrane zgodbe, naj uporabijo *Slovar terminov umetnosti in kulture* in med gesli poiščejo temo vaše zgodbe. Nazadnje preverite, kje se nahaja geslo, tj. pod katero temo je uvrščeno.

Primer. Če v *Digitalni knjigi Skrita kultura* izberete zgodbo o plesu Zejbek, uporabite *Slovar terminov umetnosti in kulture* in poiščite geslo *ples Zejbek*. Potem preverite, pod katero temo je bilo geslo uvrščeno. Uvrščeno je pod temo 2: prireditvene umetnosti. Zdaj se lahko s starejšimi študenti pogovarjate o izvajanju umetnosti na splošno in jih prosite, da naj navedejo primere prireditvenih umetnosti iz lastne kulture. Nato jim povejte, da jim boste zgodbo prebrali in naj jo poslušajo.

Ugibanje

Kot drugo pripravljalno dejavnost preberite starejšim študentom naslov digitalne zgodbe, ki ste jo izbrali za branje in jim pokažite njeno vizualizacijo. Prosite jih, naj ugibajo, o čem zgodba govori.

Primer. Če v *Digitalni knjigi Skrita kultura* izberete zgodbo o plesu Zejbek, preberite starejšim študentom naslov zgodbe: Zejbek. Pokažite jim nekaj slik iz zgodbe in jih vprašajte, o čem mislijo, da gre v zgodbi, kulturo katere države zgodba predstavlja itd. Prav tako jih lahko prosite, da naj analizirajo oblačila plesalcev in jih primerjajo z oblačili svojih ljudskih plesalcev.

Med poslušanjem

Za vajo iz poslušanja starejšim študentom preberite zgodbo, ki ste jo izbrali iz *Digitalne knjige Skrita kultura*, ali pa pustite, da zgodbo prebere namesto vas aplikacija, ki pretvarja besedilo v govor.

Ko začnete brati besedilo in če vaši starejši študenti le pasivno poslušajo, lahko hitro zgubijo zanimanje. To velja predvsem, če poslušajo zgodbo v jeziku, ki so se ga komaj pričeli učiti. Tako je treba uporabiti načine za aktiviranje njihove pozornosti. Poleg nekaterih znanih dejavnosti, kot so »izpolnite praznine«, »drži – ne drži« in »povežite polovice stavkov« lahko uporabite še naslednje slušne dejavnosti.

Zapiski

Med poslušanjem si starejši študenti lahko delajo zapiske. Zapiski so lahko v katerikoli obliki; starejši študenti lahko le na hitro zabeležijo slišano, lahko rišejo o tem, kar poslušajo, ali pa preslikajo povezave na diagramu ali grafikonu. Glavni cilj je, da zadržite poslušanje dejavno.

Glasno premišljevanje

Način za ohranjanje dejavnega poslušanja je, da ob poslušanju premišlujete. Med branjem zgodbe se lahko ustavite na nekem mestu in »mislite« zgodbo skupaj s svojimi starejšimi študenti.

Medtem ko starejšim študentom nakažete, kako razmišljati, lahko povzamete del zgodbe, ki ste jo pravkar prebrali in starejšim študentom zastavite vprašanje o tem, kako lahko zgodbo povežejo s svojo lastno kulturo. Lahko jih tudi povabite, da povedo, kako se bo zgodba odvijala. Nato nadaljujte z branjem zgodbe in preverite skupaj s starejšimi študenti, če so bile njihove napovedi pravilne.

Po poslušanju

Dejavnosti poslušanja, ki sledijo, lahko uporabite za to, da ugotovite ali so starejši študenti povsem razumeli besedilo, ki so ga pravkar poslušali.

Povzetek & vizualizacija

Povzetek in vizualizacija nam razkrijeta, kako dobro so študenti razumeli poslušano besedilo. Na kratko naj povzamejo, česa so se naučili iz poslušanega besedila v pisni ali govornjeni obliki, ali pa jih prosite, naj vizualizirajo, kaj so razumeli.

Iskanje naslova

Iskanje naslova poslušanemu besedilu je še ena dejavnost, ki vam pomaga razumeti, kako dobro so starejši študenti poslušali besedilo in ga razumeli. Poiščejo naj ustrezen naslov, drugačen od prvotnega, ki bo bralce uvedel v zgodbo.

Branje

Branje je ena od štirih veščin, ki jih moramo usvajati, če se učimo novega jezika. Pri branju se starejši študenti v kontekstu srečajo z besediščem in slovnično pravilnimi stavki. Učijo se novih besed in izrazov, kot so frazemi, ki jim pomagajo pri pisanju in govorjenju.

Kadar beremo, običajno beremo z namenom, da bi pridobili znanje, da bi dobili splošno predstavo o besedilu, ali pa beremo le zato, ker nam je branje všeč. Odvisno od namena branja, obstajajo različne dejavnosti, ki jih je mogoče voditi.

Pred branjem

Bilo bi dobro, da na branje študente pripravimo. Študenti se predhodno spoznajo s temo. Lahko jih vprašamo, kaj vedo in česa morda ne vedo o posamezni temi (tisti, o kateri bodo brali). Da študente pripravite na branje, jih lahko predhodno naučite besed ali pa jih povabite, da razpravljajo o kakšnem navedku. Drugi vidiki, ki bi jih lahko komentirali, so naslov, žanr, raven jezika, avtor ali kaj drugega, kar se vam zdi pomembno. Študente lahko povabite, da napovedo, kaj se bo zgodilo.

Med branjem

Ko gre za branje, imate dve možnosti: študenti bodisi berejo sami zase bodisi v skupini in naglas, da vadijo tudi izgovorjavo. Če uporabljate slednje, jih lahko vprašate, kaj pomenijo posamezni izrazi, ali jim postavite splošna vprašanja, da bi videli, ali razumejo, kaj berejo.

Druga dejavnost, ki bi jo lahko opravili med branjem, je preverjanje, ali so napovedi, ki so jih pred tem izrazili starejši študenti, bile pravilne ali ne. Prav tako jih lahko prosite, da naj prepoznajo stavke, ki vsebujejo glavno idejo vsakega odstavka ali pa markerje diskurza, ki povezujejo ideje v besedilu.

Lahko jih sprašujete o pomenu novih besed, katerih pomen lahko uganejo iz konteksta.

Branje

Obstaja več dejavnosti, ki bi lahko bile primerne za preverjanje razumevanja:

- preden pričnete brati, skrijte naslov besedila,
- postavite izbirne odgovore, da z njimi preverite razumevanje; prave in neprave odgovore,
- kopirajte stavek, v katerem podčrtate besede, tako da morajo starejši študenti preveriti, na kaj se stavek nanaša,
- oglejte si nekaj videoposnetkov, povezanih s temo, o kateri ste brali.

Govor

Učinkovito govorjenje je tisto, ki omogoča, da je sporočilo moč jasno slišati in se nanj odzvati. Učinkovit govor se sestoji iz tega, kar povemo in iz tega, kako nekaj povemo.

Ko nekaj rečemo, to pomeni, da smo izbrali besede. Besede, ki jih izberemo za prijateljski klepet, se verjetno razlikujejo od besed, ki jih uporabljamo pri formalnih predstavitvah ali v intervjuju za javnost.

Podobno je v različnih situacijah način, kako govorimo, različen. Je pa tudi nekaj skupnih govornih značilnosti ne glede na situacijo, denimo to, da govorimo tiho ali glasno in uporabljamo govorico telesa na ustaljen način.

V tem poglavju obravnavamo učinkovit govor. Povemo tudi, kako nekdo lahko postane učinkovitejši govorec.

Pred govorom

Prva faza je pred-govorna faza. V tej fazi se starejši študenti pripravljajo na to, da bodo spregovorili. O temi ali situaciji razmišljajo, preden spregovorijo o njej. Izobraževalčeva naloga je, da starejši, ki se učijo, razmišljajo o tem, kaj bodo rekli, še preden zares spregovorijo. Izobraževalec jim mora pri tem dati jasna navodila.

Priprava besedišča

Faza pred-govora se začne, preden starejši študenti spregovorijo. Spoznavanje besedišča poteka, preden pričnemo poučevati. Predhodno poznavanje besedišča pomaga izobraževalcem pri različnih predmetih in temah in v različnih starostnih skupinah, saj je usvajanje jezika pomemben del učenja in vodi v govorjenje. Pred-govorna faza lahko vključuje tudi večini poslušanja in branja. Ta faza naj bo dolga do 10 minut in enakovredna predstavitveni fazi slovnice, vendar pa naj starejšim študentom da dovolj časa, da razmislijo, o čem bodo govorili.

Vzemite na primer *digitalno knjigo Skrita kultura*. Na koncu vsakega poglavja je slovar za sleherno vrsto nesnovne kulture. Glasno berite, izraze naj študenti ponovijo za vami. Prepričajte se, da razumejo besede v glosarju. Posamezna poglavja

vključujejo fotografije za boljše razumevanje. Fotografije so lahko spodbudne za razpravo v skupini.

Med govorom

Druga faza je faza, ko nekdo govori. To je čas, ko morajo starejši študenti govor vaditi. Izobraževalec pri tem skorajda nima vloge, ker tisti, ki se učijo, delajo sami, v parih, ali v skupinah.

Pri tem imajo starejši študenti lahko nekaj težav zaradi pomanjkanja besednega zaklada; tako v tej fazi izobraževalec spremlja študente in pomaga »šibkejšim«, da lahko v fazi »med govorom« govorijo. Izobraževalec mora presoditi, kako dobro so starejši študenti izvedli posamične dejavnosti in ali so ali niso pripravljeni na naslednjo stopnjo. V tej fazi uporabljamo vaje za komunikacijo, s katerimi starejši študenti vadijo in razvijajo govorne veščine.

Delo v dvojicah

Številne dejavnosti, ki potekajo v dvojicah, se zdijo same zase igrive, a morda velja od časa do časa uvesti tudi prave igre. »Ja, ne!«, denimo, je igra, kjer sta edini besedi, ki ju starejši študenti ne smejo izreči, da in ne.

Starejši študenti naj gredo v pare in naj se igrajo to igro. Če nekdo pri tem ni uspešen, je izključen, zmagovalni partner pa gre v dvojico s partnerjem, ki je zmagal v drugi dvojici. Na ta način je moč ustvariti turnir "da / ne!". Uporabite teme, navedene v *digitalni knjigi Skrita kultura* in spodbujajte študente, da si zastavijo vprašanja o praznovanjih, tradicijah in običajih.

Skupinsko delo

Igra »vroči sedež« je odličen način, da vsi sodelujejo in je zasnovana tako, da sproži rabo govora pri študentih na začetni ravni. Študent, ki zavzame »vroči sedež«, sedi pred skupino in se pretvarja, da je strokovnjak za nesnovno kulturo dediščino. Drugi mu nato postavljajo vprašanja, na katera mora »strokovnjak« odgovoriti.

Izobraževalec mora paziti, da je tisti, ki je na »vročem sedežu«, sposoben voditi to skupinsko dejavnost.

Faza, ki sledi govorjenju

To je faza personalizacije govora. Starejšim študentom pomaga, da se poslužijo informacij ali česar koli so se v fazi »med govorom« naučili. Gre za »prenos informacij« – vajo iz jezikovnega ustvarjanja, kjer se starejši študenti odzovejo na tisto, česar so se pravkar naučili.

Končne dejavnosti

S končnimi dejavnostmi je moč naučene koncepte povezati v celoto, utrditi pridobljeno znanje in naravno preiti k naslednji temi. To je dober način preverjanja razumevanja. Je tudi povzemanje pomembnih informacij. Starejši študenti imajo te dejavnosti radi in prehajanje na težje vaje je tedaj lažje.

Tako na primer »Izstopni listek« deluje čudovito kot hitro povzemajoča dejavnost. Starejši študenti lahko povedo stavek ali dva o tem, česa so se naučili, ali pa naj se odzovejo na specifično provokativno vprašanje o tem, česa so se naučili, denimo o nesnovni kulturni dediščini: »Kaj je nesnovna kultura?« »Kaj je tradicija?« »Kateri nesnovni kulturni element vam je najbolj všeč in zakaj?«

Pisanje

»Pisanje ne pomeni, da pišemo stavke, kjer je skladje pravilno, kjer se stavki končajo ali se celo povezujejo v besede, parafraze in odstavke. Na drugi strani pa se obvladovanje pisanja kaže v doseganju skladne celote ob upoštevanju izrecnih pravil.«

Postopek pisanja je sestavljen iz štirih delov: načrtovanje, pisanje, urejanje in objava. Kljub strogim pravilom, nastajanje pisnega besedila ne teče gladko. Pisanje je dejavnost, ki razvija domišljijo, omogoča prenos vedenja ali razumevanje realnosti. Dejavnost je dinamična in je tudi odlično učno orodje.

V nadaljevanju navajamo nekatere strategije, ki bi vaše delavnice pisanja lahko naredile privlačnejše in bi vam lahko služile kot učni pripomoček.

Pred pisanjem

Za najboljšo pripravo študentov na dejavno sodelovanje v vaši delavnici pisanja bi bilo zanimivo, če bi temo tudi igrivo predstavili. Pred začetkom delavnice lahko uporabite naslednji dve dejavnosti.

- Oglejte si videoposnetek v povezavi z obravnavano temo

Najprej izberite zgodbo iz *digitalne knjige Skrita kultura*. Za najboljšo pripravo velja kontekstualizacija teme. Da pritegnete pozornost starejših študentov v prvih petih minutah delavnice pisanja, si lahko ogledate video o izbrani temi. Ta vaja študentom omogoči, da izbrano temo kontekstualizirajo in se tako lahko bolje vživijo v pisanje.

Primer. Če izberete temo umetnost kulture in predlagate starejšim študentom, da pišejo o zgodovini nestinarstva – plesa po žerjavici, bo video, ki ga nameravate uporabiti, povezan s tem tradicionalnim bolgarskim plesom.

- Podoba kot didaktična podpora

Uporabite slike za lažje razumevanje in pomnjenje. Zanimivo bi bilo predstaviti študentom nabor slik, povezanih z izbrano digitalno zgodbo.

Primer. Če izberete zgodbo *Nestinarstvo v digitalni knjigi Skrita kultura*, tedaj jo starejšim študentom predstavite s slikami, povezanimi s to bolgarsko tradicijo, ki jo na glas opišete tako, da zapišete ključne besede. Dobro bi bilo študente seznaniti s seznamom besedišča oziroma gesli v glosarju.

Med pisanjem

Med pisanjem lahko uporabite zvočno datoteko na temo, ki ste jo izbrali v *digitalni knjigi Skrita kultura*. Namen vaje je, da lahko tisti, ki se učijo, na list papirja napišejo vse besede in/ali fraze, ki jih slišijo. Da bi študentom omogočili čim več zapiskov, bi bilo dobro poslušati zvočni zapis ponovno.

Po zaključku vaje si lahko vzamete čas za pogovor s skupino in naslednje vaje.

- **Kratko opišite.** Študente prosite, da naredijo kratek povzetek o tem, kako so razumeli slišano.
- **Dajte v skupno rabo opis/vprašanja/odgovore.** To vajo je priporočljivo izvajati v skupini, da spodbudite izmenjavo zamisli in razumevanje zvočnega posnetka. V tem primeru bi bilo dobro zagotoviti elemente odgovorov na različna vprašanja.
- **Spoznajte kulturo študentov.** Namen te vaje je omogočiti študentom, da s celotno skupino svobodno delijo svojo kulturo, ki se nanaša na izbrano temo.

Po pisanju

Da bi vsi starejši študenti razumeli temo delavnice pisanja, je pomembno, da se pisanja učijo. V nadaljevanju sta dve dejavnosti s tem v zvezi.

- **Združevanje besed/stavkov.** Obkrožite mizo, izberite besede/stavke, ki so jih vaši starejši študenti med poslušanjem zapisali. To omogoča preverjanje pravilnega črkovanja besed/stavkov, kot tudi razumevanje teme.
- **Razumevanje branja - besedila z manjkajočimi besedami.** Najprej preberite besedilo in seznam besed, ki so na voljo za zapolnjevanje praznin v besedilu. To vajo velja izvesti v dvojicah ali v manjših skupinah.

BESEDA BREZ ZAKLJUČKA

Te smernice se večinoma osredotočajo na razvijanje jezikovnih spretnosti starejših študentov v povezavi z izbranimi elementi nesnovne kulturne dediščine. Dejstvo je, da so jezik, kultura in komunikacija najpomembnejše teme v izobraževanju starejših odraslih. Jezikovne spretnosti, naj bodo receptivne ali produktivne, podpirajo ustno ali pisno komunikacijo in so nujne, da starejši ostanejo vključeni v družbo in se skupaj z njo razvijajo.

Ni skrivnost, da je izobraževanje najbolj učinkovito takrat, ko temelji na zgodbi, na vrednih zgodbah družbenih skupnosti, zgodbah o njihovih vrednotah in identiteti. To morajo izobraževalci imeti v mislih, ko gradijo in izpeljujejo izobraževalni program, prilagojen vsaki učni skupini ali vsakemu starejšemu študentu posebej.

